

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗМІ ТА СУБ'ЄКТІВ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Зайцева-Калаур І.В.,
к.ю.н., доцент
кафедри фінансово-економічної безпеки
та інтелектуальної власності юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет

У науковій статті проаналізовані цивільно-правові способи захисту, які є найбільш застосованими у сфері діяльності організацій ЗМІ.

Необхідність у захисті авторських прав організацій ЗМІ та суб'єктів їхньої діяльності виникає у разі порушення цих прав або існування факту загрози їх порушення, а також їх невизнання чи оспорування. Вказані суб'єкти авторського права можуть застосувати будь-які допустимі ЦК України та Законом України «Про авторське право і суміжні права» способи захисту прав у сфері інтелектуальної власності.

У статті на матеріалах судової практики проілюстровані особливості застосування передбачених ст. 16 ЦК України способів захисту цивільних прав друкованими й аудіовізуальними організаціями ЗМІ та суб'єктами їх діяльності у разі порушення їхніх авторських прав на складені твори та окремі його елементи.

Ключові слова: автор, авторське право, захист авторських прав, майнові права, особисті немайнові права, організації ЗМІ, порушення авторського права.

Zaitseva-Kalaur I.V. ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ СПОСОБЫ ЗАЩИТЫ АВТОРСКИХ ПРАВ ОРГАНИЗАЦИЙ СМИ И СУБЪЕКТОВ ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Тернопольский национальный экономический университет, Украина

В научной статье проанализированы гражданско-правовые способы защиты, которые являются наиболее применяемыми в сфере деятельности организаций СМИ.

Необходимость в защите авторских прав организаций СМИ и субъектов их деятельности возникает в случае нарушения этих прав или существования факта угрозы их нарушения, а также их непризнания или оспаривания. Указанные субъекты авторского права могут применять любые допустимые ГК Украины и Законом Украины «Об авторском праве и смежных правах» способы защиты прав в сфере интеллектуальной собственности.

В статье на материалах судебной практики проиллюстрированы особенности применения предусмотренных ст. 16 ГК Украины способов защиты гражданских прав печатными и аудиовизуальными организациями СМИ и субъектами их деятельности в случае нарушения их авторских прав на составные произведения и отдельные его элементы.

Ключевые слова: автор, авторское право, защита авторских прав, имущественные права, личные неимущественные права, организации СМИ, нарушения авторского права.

Zaitseva-Kalaur I.V. CIVIL AND LEGAL WAYS (METHODS) OF COPYRIGHT PROTECTION OF MEDIA ORGANIZATIONS AND SUBJECTS OF THEIR ACTIVITY / Ternopil National Economic University, Ukraine

In the article the civil and legal ways of copyright protection that are the most applicable in the field of media organizations are analyzed.

The need for copyright protection of media organizations and subjects of their activity emerges in case of violation of these rights or because of the fact existence of the threat of violation, their non-recognition or appellation. These subjects of copyright can apply any means of protection in the field of intellectual property allowed by the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights".

The article based on the case law illustrates features of application of protection means of civil rights of the press and audiovisual media organizations and the subjects of their activity (under Art. 16 of the Civil Code of Ukraine) in case of violation of their copyright of composed works and their separate elements.

Defined in law methods of protection of civil rights and interests can be used both individually and collectively. Moreover, a number of ways of civil and law protection is usually applied simultaneously, i.e. the recognition of the transaction void and restoration of the situation that existed before the violation; relationship termination and compensation for damage, etc.

One of the most common methods of protection is the use of one-time monetary penalties (compensation) instead of damage compensation and collection of income for the unauthorized use of copyright object.

It is proved that peculiar way to prevent infringement of creators' personal non-property (moral) rights is the norm, provided by the legislator, of mandatory compensation of moral damages in all cases of violation of personal moral rights in intellectual property sphere.

The article notes the effective way to provide evidence of copyright infringement of media organizations and subjects of their activity on the Internet is drafting the protocol of the web-page view by the notary, committing notary inscription and sealing the envelope, where hard disc is held.

Key words: author, copyright, copyright protection, property rights, personal moral rights, media organizations, violations of copyright.

Згідно з п. 2 ст. 27 Загальної декларації прав людини «кожна людини має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних чи художніх праць, автором яких вона є» [1].

Захист права інтелектуальної власності особи в Україні згідно зі ст. 55 Конституції України може здійснюватися судами, Уповноваженим Верховної Ради з прав людини чи особою самостійно. Відповідно до зазначеної статті кожен має право будь-якими не забороненими законом способами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [2].

Необхідність у захисті прав виникає у разі їх порушення або існування факту загрози їх порушення, а також невизнання чи оспорування прав.

Призначення захисту полягає у реагуванні на перешкоди під час здійснення прав, мінімізації наслідків правопорушення та відшкодуванні завданих збитків.

Способи захисту авторського права та суміжних прав за своєю природою безпосередньо пов'язані зі здійсненням цивільного судочинства, адже захист прав, свобод та інтересів, зокрема авторського права і суміжних прав, є метою цивільного судочинства (ст. 1 ЦПК України) [3].

Способи цивільно-правового захисту викладені в ст.ст. 16, 276, 277, 278, 280, 432 ЦК України та ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

У науковій літературі дослідники пропонують різні класифікації цивільно-правових способів захисту порушених прав. Так, з погляду Р. Б. Шишки, способи захисту

порушених прав співвідносяться між собою як загальне, спеціальне й одиничне. Перший загальний рівень способів захисту цивільних прав міститься в ЦК України, спеціальні способи – в поточному законодавстві про інтелектуальну власність, інші встановлені локальними нормативними актами [4, с. 388].

Згідно з іншою класифікацією, способи захисту прав за суб'єктом, уповноваженим на їх реалізацію, поділяються на: а) способи, реалізація яких може здійснюватися власником прав без звернення до суду (самозахист прав, не юрисдикційні способи); б) способи, які можуть бути застосовані власником прав як самостійно, так і шляхом звернення до юрисдикційного органу; в) способи, реалізація яких може бути здійснена лише юрисдикційним органом (юрисдикційні способи) [5, с. 7]. Окреслений підхід не є досконалим, оскільки певним чином зміщує поняття способів та форм захисту. А, як зауважує О.В. Кохановська, позитивом сучасного українського законодавства є те, що законодавець виділив самозахист окремою статтею (ст.19 ЦК України), чим підкреслив, що самозахист не розглядається як один зі способів захисту цивільних прав та інтересів, а є, скоріше, специфічною формою захисту цивільних прав [6, с. 358].

Варто зазначити, що у науковій літературі триває дискусія з приводу понять способів і засобів захисту. В одних випадках їх отожднюють [7, с.498]. В інших – пропонують розрізняти способи, засоби і заходи захисту. Так, для прикладу, О. І. Антоноук вважає, що спосіб захисту змістовно характеризує результат застосування заходів захисту. Захід захисту вона трактує як дію чи сукупність дій або утримання від певної дії, спрямовані на захист. А засобом захисту, за О. І. Антоноук, є інструментарій, що використовується під час самозахисту [8, с.7].

В юридичній літературі пропонувалися й інші варіанти класифікації способів захисту прав. Заслугує на увагу класифікація способів захисту залежно від їх цільової спрямованості, згідно з якою способи захисту прав поділяються на: а) превентивно-припинні, тобто ті, що спрямовані на попередження та припинення порушення, оспорування, невизнання права; б) відновлювальні, які спрямовані на відновлення порушеного права; в) компенсаційні, тобто такі, що спрямовані на додаткову компенсацію шкоди, завданої порушенням права [9, с. 194].

Способи захисту прав інтелектуальної власності також поділяють на: заходи захисту та заходи відповідальності. Заходи захисту є засобами правового впливу, які застосовують до правопорушника незалежно від його вини і які спрямовані на захист суб'єктивного цивільного права і правопорядку шляхом відновлення майнових чи немайнових благ управомоченої особи або шляхом припинення протиправних дій [5, с. 7].

Для застосування заходів захисту достатньо самого факту порушення права, підставою ж для застосування заходів відповідальності є повний склад правопорушення (протиправна поведінка, що призвела до завдання шкоди). Негативним наслідком застосування заходів відповідальності завжди є додаткові майнові обтяження для порушника [10, с. 45].

Право на захист прав інтелектуальної власності належить будь-якій особі, яка згідно із законодавством визнається їх суб'єктом. У діяльності організацій ЗМІ такими суб'єктами є їх творчі працівники (первинні суб'єкти авторського права), видавець ЗМІ та безпосередньо самі організації ЗМІ, що набули авторських прав за договором чи законом. Позивач має довести належність йому відповідного права інтелектуальної власності, яке потребує захисту.

Варто зауважити, що визначені у законодавстві способи захисту цивільних прав та інтересів можуть застосовуватись як окремо, так і в сукупності. Більш того, ряд способів цивільно-правового захисту зазвичай застосовуються саме одночасно – визнання правочину недійсним та відновлення

становища, яке існувало до порушення; припинення праводіношення та відшкодування заподіяної шкоди тощо.

Розглянемо нижче ті способи захисту, які є найбільш застосованими у сфері діяльності організацій ЗМІ.

Визнання права. Це спосіб захисту, який застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності праводіносин між сторонами і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку. Дослідники визнають, що такий спосіб захисту може застосовуватись не тільки за наявності спору, а й у разі невизначеності правового стану особи [11, с. 98].

За своєю суттю цей спосіб захисту може бути реалізований тільки в судовому порядку. Визнання права зазвичай передуює застосуванню інших способів захисту, зокрема стягненню збитків, тобто воно є передумовою повного відновлення порушених прав. Застосування цього способу захисту необхідне тоді, коли наявність в особи авторського права піддається сумніву, авторське та/або суміжне право не визнається чи існує загроза таких дій, тобто тоді, коли невизначеність суб'єктивного права робить його використання неможливим або утрудненим.

Визнання права як спосіб захисту застосовується, коли твір опублікований без зазначення імені автора, коли твір опублікований не під ім'ям автора, а іншої особи, та в інших випадках. Визнання права дає можливість у судовому порядку визначити, якій особі належить право, усунути невизначеність у взаємовідносинах суб'єктів, створити умови для реалізації прав. Прикладом не зазначення імені автора при використанні публікацій у ЗМІ є судовою справа за позовом журналістського агентства УНІАН Т. Печончик про порушення її авторських прав газетою «Свобода істини».

Визнання права може супроводжуватись примусовим покладанням на відповідача обов'язку здійснити у визначений судом спосіб оголошення про належність прав певній особі.

Здебільшого саме вимога про визнання права є необхідною передумовою для застосування інших способів захисту, однак цей спосіб має самостійне значення та не поглинається іншими способами захисту.

Визнання права можна вважати тим способом, який дозволяє позбавити невизначеності взаємовідносини між суб'єктами, створити необхідні умови для його реалізації і відвернути дії, які заважають його нормальному здійсненню з боку третіх осіб.

Визнання правочину недійсним. Такий спосіб захисту застосовується у разі укладення оспорюваного правочину [11, с. 98]. У судовому порядку зазвичай оспоруються ліцензійні договори та договори про передавання виключних майнових прав. Недійсним може бути визнано правочин, який суперечить вимогам чинного законодавства України, не містить вільного волевиявлення його учасників, вчинений із порушенням встановленої законом форми чи особою, що не має необхідного обсягу цивільної дієздатності, не спрямований на реальне настання правових наслідків або вчинений із недотриманням спеціальних вимог до укладення певних видів правочинів.

Підставами недійсності, зокрема, є: укладення договору особою, котра не мала права на розпоряджання правами (ліцензіатом за невиключною ліцензією); відчуження прав одним зі співвласників прав з порушенням правил щодо їх спільного здійснення; включення до договору про передавання виключних прав умов, що обмежують права особи, якій вони передаються, стосовно їх захисту. Так, наприклад, якщо особа укладає правочин з організацією ЗМІ на передачу авторських прав, не маючи відповідних прав на той чи інший об'єкт авторського права, такий правочин можна визнати недійсним. Якщо такий правочин укладається з недієздатною особою й інша сторона знає про це, такий правочин є нікчемним, що передбачає наслідки недійсності такого правочину. Залежно від обставин конкретної справи правочин може бути визнаний недійсним повністю чи частково.

Припинення дії, яка порушує право – спосіб захисту, який полягає у припиненні цивільного правопорушення, яке триває і, таким чином, впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи. Такий спосіб застосовують у ряді випадків як запобіжний захід, тобто спосіб забезпечення позову [6, с. 363]. Суд має право винести рішення про заборону будь-яких дій щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які порушують права їх суб'єктів. Під час розгляду спорів про припинення дій, що порушують виключні права, позивач має довести обставини, які свідчать про наявність у нього такого права, та факт протиправного використання відповідачем спірного об'єкта. Для застосування такого способу необхідне реальне порушення авторського права чи реальна загроза такого порушення. Якщо правопорушення відбулося, але вже припинене, вимагати припинення дій, що порушують право, власник авторського права не може; якщо дія створює майнові загрози порушення права, суд може відмовити власнику авторського права у задоволенні вимоги про припинення таких дій.

Слід також зазначити, що застосування цього способу захисту можливе як в юрисдикційній, так і в неюрисдикційній формах. Власник прав може звернутися безпосередньо до правопорушника з вимогою припинити вчинення дій, що порушують право чи створюють загрозу їх порушення, а особа, що вчиняє такі дії, може добровільно відмовитися від їх вчинення. Даний спосіб може застосовуватися у поєднанні з іншими способами захисту, зокрема відшкодуванням збитків тощо, чи мати самостійне значення. Інтерес суб'єкта авторського права в останньому випадку виражається в тому, щоб припинити порушення його права чи усунути загрозу можливого його порушення. Зокрема, автор твору, який використовується незаконно третіми особами, може вимагати припинення цих дій, не висуваючи інших, наприклад майнових, претензій.

Окремо виділяють такий спосіб захисту, як заборона дій, що порушують право чи створюють загрозу його порушення. На відміну від припинення дій, що порушують право чи створюють загрозу його порушення, заборона дій, по-перше, може стосуватися не лише дій, які уже вчиняються, а й дій, які ще не вчинені, і якщо власнику прав стає відомо, що певна особа має намір вчинити якісь дії, які порушуватимуть його авторське право чи створюватимуть загрозу такого порушення, власник прав може вимагати заборонити цій особі вчинити такі дії. Так, цілком можлива ситуація, коли журналіст подає до редакції статтю для опублікування в ЗМІ, іменуючи себе автором запропонованого твору. Редактор чи інший працівник ЗМІ, ознайомившись зі статтею, виявить ознаки плагіату. Дослідивши та довідавшись наявності плагіату у тексті твору, журналіста, що порушив авторські права істинного автора твору, можна притягнути до відповідальності за порушення особистих немайнових прав автора. Проте, на наш погляд, до особи правопорушника буде застосованим і п. 5 ст. 50 Закону «вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав». У даному випадку наявним є порушення особистих немайнових прав автора та посягання на порушення майнових прав, що було б можливим шляхом опублікування статті в ЗМІ.

Так, у випадку виявлення плагіату у статті журналіста, що подав матеріал для опублікування у періодичному виданні, істинний автор може подати позов до суду про заборону дій, що порушують право чи створюють загрозу його порушення.

По-друге, вимога про заборону вчинення дій може розглядатися лише в судовому порядку, а суд може заборонити опублікування творів або ж вчинення інших дій, якщо у ході судового розгляду справи буде доведено факт порушення авторського права або факт наявності дій, що створюють загрозу порушення цих прав (п. д) ч. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Відновлення становища, яке існувало до порушення. Законом України «Про авторське право і суміжні права» цей спосіб називається «поновлення права» (п. а), б) ч. 1 ст. 52 Закону). Дослідники наголошують на особливостях його застосування, оскільки цей спосіб захисту може застосовуватися лише тоді, коли порушене авторське право в результаті правопорушення не припиняє свого існування та може бути реально відновлене шляхом усунення наслідків правопорушення [12, с. 378]. Наприклад, якщо при підготовці журналістом твору до опублікування з нього без згоди були вилучені певні частини або внесені якісь інші зміни, журналіст може вимагати відновлення твору в його первісному вигляді. Але якщо твір зі змінами, внесеними без згоди автора, вже оприлюднений та став відомим невизначеному колу осіб, відновлення становища, яке існувало до порушення права, в повному обсязі стає неможливим. У таких випадках власник прав може вимагати здійснення публікації у засобах масової інформації про допущені порушення (п. д) ч. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), що може сприяти частковому відновленню становища власника прав, яке існувало до порушення.

Примусове виконання обов'язку в натурі пов'язане з відновленням порушених прав інтелектуальної власності, що ґрунтуються на договорі. Вибір належного способу залежить від характеру порушення та умов конкретного договору.

Цей спосіб захисту нерідко іменується реальним виконанням та характеризується тим, що порушник авторського права за вимогою власника таких прав повинен реально виконати ті дії, які він зобов'язаний виконати в силу зобов'язання, що існує між сторонами [12, с. 380]. Так, наприклад, якщо за договором між автором-журналістом і організацією ЗМІ останній зобов'язаний при використанні матеріалів зазначити псевдонім автора, а при виданні засобу масової інформації буде вказане справжнє ім'я, автор вправі вимагати відкликання тиражу з продажу та зазначити замість імені автора його псевдонім. На наш погляд, такий спосіб можна вважати примусовим виконанням обов'язку в натурі та одночасно способом захисту особистих немайнових авторських прав.

Вважається, що даний спосіб може бути замінений іншим способом захисту за вибором потерпілого лише у тих випадках, коли реальне виконання стало об'єктивно неможливим чи небажаним для потерпілого.

Відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Виходячи зі змісту ст. 23 ЦК України право на компенсацію моральної шкоди надано лише фізичній особі. Вирішуючи спори про відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої внаслідок порушення права інтелектуальної власності, суди мають з'ясувати: наявність такої шкоди; протиправність дій особи, яка її завдала; наявність причинного зв'язку між шкодою і протиправними діями особи, яка її завдала, та вини останньої в її заподіянні. Суд, зокрема, повинен встановити: чим підтверджується факт заподіяння позивачеві втрат немайнового характеру, за яких обставин чи якими діями вони заподіяні, якою сумою та в якій матеріальній формі позивач оцінює завдану йому шкоду, як її розрахує, а також інші обставини, що мають значення для вирішення спору.

У літературі висловлена пропозиція в усіх випадках порушення особистих немайнових авторських та/або суміжних прав покладати на відповідача обов'язок з компенсації немайнової шкоди, оскільки це позитивно вплинуло б на статистику порушень прав творців [13, с. 219].

На наш погляд, у будь-якому випадку порушення особистих немайнових прав автору завдається моральна шкода. Так, відповідно до п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду «Про судову практику у справах відшкодування моральної шкоди» від 31 березня 1995 року моральна шкода може полягати у самому факті порушення авторських

прав [14]. Своєрідним способом попередження порушення особистих немайнових прав творців могла б слугувати передбачена законодавцем норма про обов'язковість відшкодування моральної шкоди у всіх випадках порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності. На сьогоднішній день така норма законодавцем не передбачена, проте за результатами судової практики бачимо, що поряд з іншими способами захисту у позовних вимогах про порушення авторських прав відшкодування моральної шкоди є часто застосованим.

Відшкодування майнової шкоди як спосіб захисту авторського права і суміжних прав, передбачений п. 8 ч. 2 ст. 16, ст. ст. 22, 280, 1166 ЦК України, п. г) ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», незважаючи на його майновий зміст, може застосовуватися і до захисту особистих немайнових прав та в загальному розумінні означає можливість відшкодування як реальних збитків, так і неотриманих доходів. У галузі захисту авторського права відшкодування майнової шкоди трансформоване у можливість стягнення реального розміру спричиненої шкоди (відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду), може мати непряме відношення до розміру шкоди (стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права) або ж бути відносно незалежним від розміру спричиненої шкоди (виплата компенсації) [15, с. 47].

Серед умов, наявність яких необхідна для покладення відповідальності за спричинення майнової шкоди, слід виділити такі: 1) наявність шкоди. Майнова шкода – це форма вираження тих обтяжень, що накладаються на порушника авторського права та/або суміжних прав і відновлюють майновий стан потерпілої сторони в тому обсязі, в якому її права та законні інтереси знаходилися б, якби не були порушені [16, с. 176]; 2) протиправність поведінки, в якій виражена свідомість і воля особи, що може проявлятися у формі як дії – поведінки, що заборонена законом, так і бездіяльності – не вчиненні особою дій, до яких її зобов'язувала норма права; 3) наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою та спричиною шкодою. Причинний зв'язок – це необхідний зв'язок між явищами, за якого одне явище (причина) передусім іншому (наслідку) і породжує його [17, с. 337]. Цей зв'язок дає можливість визначити суб'єкта відповідальності та її межі; 4) наявність вини, тобто психічного ставлення особи до вчинюваної нею протиправної дії чи бездіяльності та її можливих наслідків. За загальним правилом цивільно-правової доктрини вважається, що порушення відбулося з вини порушника, поки він не доведе протилежне.

Одним із найпоширеніших способів захисту є застосування разових грошових стягнень (компенсації) замість відшкодування збитків і стягнення доходів за неправомірне використання об'єкта авторського права.

При застосуванні такого способу захисту необхідно чітко розмежувати компенсацію як вид грошових стягнень та інші види майнових стягнень. Відповідно до п. 42 Постанови Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав», вирішуючи відповідні спори, судам слід враховувати, що компенсація підлягає виплаті у разі доведення факту порушення майнових прав суб'єкта авторського права, а не розміру заподіяних збитків [18]. Плюсом у застосуванні цього способу захисту для право-

власника є відсутність необхідності чіткого розрахунку розміру завданого шкоди, неотриманого прибутку. Таким чином, для задоволення вимоги про виплату компенсації достатньо наявності доказів вчинення особою дій, які визнаються порушенням авторського права. Для визначення суми такої компенсації, адекватної порушенню, суд має дослідити: факт порушення майнових прав та яке саме порушення допущено; об'єктивні критерії, що можуть свідчити про орієнтовний розмір шкоди, завданої неправомірним кожним окремим використанням об'єкта авторського права і (або) суміжних прав; тривалість та обсяг порушень (одноразове чи багаторазове використання спірних об'єктів); розмір доходу, отриманий внаслідок правопорушення; кількість потерпілих осіб; наміри відповідача; можливість відновлення попереднього стану та необхідні для цього зусилля тощо.

Крім того, відповідно до положень ст. 432 ЦК України, можуть застосовуватися такі способи захисту, як: опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення; вилучення із цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів; вилучення із цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення і знищення таких матеріалів та знарядь.

Слід зауважити, що сьогодні найбільше порушень авторських прав відбуваються у сфері діяльності Інтернет-ЗМІ. Та не завжди є можливість скористатися правом на захист з огляду на специфіку мережі Інтернет та відсутність законодавчого закріплення Інтернет-ЗМІ. Тому виникає нагальна потреба у застосуванні нових способів забезпечення захисту авторських прав. Це питання ми неодноразово висвітлювали у науковій літературі, тому детально не будемо зупинятися на його дослідженні, лише зауважимо, що дієвим способом забезпечення доказів порушення авторських прав організацій ЗМІ та суб'єктів їх діяльності в мережі Інтернет є складання нотаріусом протоколу огляду web-сторінки та вчинення ним нотаріального напису і опечатування конверту, в якому знаходиться твердий носій інформації.

Як підсумок, слід зазначити таке:

– передбачені у законодавстві способи захисту цивільних прав та інтересів можуть застосовуватися як окремо, так і в сукупності. Більш того, ряд способів цивільно-правового захисту зазвичай застосовуються саме одночасно: визнання правочину недійсним та відновлення становища, яке існувало до порушення; припинення правовідношення та відшкодування заподіяної шкоди тощо;

– одним із найпоширеніших способів захисту є застосування разових грошових стягнень (компенсації) замість відшкодування збитків і стягнення доходів за неправомірне використання об'єкта авторського права.

– своєрідним способом попередження порушення особистих немайнових прав творців повинна слугувати передбачена законодавцем норма, про обов'язковість відшкодування моральної шкоди у всіх випадках порушення особистих немайнових прав у сфері інтелектуальної власності.

– на законодавчому рівні доцільно закріпити норму щодо застосування нових способів забезпечення захисту авторських прав у мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальна Декларація прав людини / ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua/go/995_015
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. – К.: Українська Правнича Фундація, 1996. – 64 с.
3. Цивільно-процесуальний кодекс України від 18.03.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
4. Шишка Р.Б. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.03 / Шишка Р. Б. – Одеса. – 2004. – 468 с.
5. Стоякин Г. Я. Меры защиты в советском гражданском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Г. Я. Стоякин. – Свердловск, 1973. – 21 с.

6. Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київ. – 2006. – 531 с.
7. Цивільне право України : підручник : у 2-х книгах / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – Кн.1. – 720с.
8. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. І. Антонюк. – Харків, 2004. – 20 с.
9. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Р. О. Стефанчук ; відп. ред. Я.М. Шевченко. – К.: КНТ, 2008.
10. Еннан Р. Особливості захисту прав інтелектуальної власності в Україні / Р. Еннан // Інтелектуальна власність. – 2012. – № 1. – С.39–48.
11. Цивільне право України : навч. посібник / [Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.] ; за ред. Р. О. Стефанчука. – К., 2004. – 448 с.
12. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации : учеб. для вузов / А. П. Сергеев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, 2004. – 752 с.
13. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців : монографія / за заг. ред. В. В. Луця. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 256 с.
14. Про судову практику в справах відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду від 31.03.1995 № 4 // Постанови Пленуму Верховного Суду України із загальних питань судової діяльності та в цивільних справах / за заг. ред. В. Т. Маляренка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 352 с.
15. Штефан А. Цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 2009. – № 2. – С 41–51.
16. Дегтярев С. Л. Особенности рассмотрения дел о возмещении убытков. Гражданское судопроизводство: особенности рассмотрения отдельных категорий дел : учебно-практическое пособие / С. Л. Дегтярев. – М.: Юрист, 2001. – 381 с.
17. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. Изд. 2-е, стереотип / В. П. Грибанов. – М.: Статут. – 2001. – 411 с.
18. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав : Постанова Верховного Суду України від 04.06.2010 № 6 // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 6.

УДК 341.924

СИСТЕМА КОЛІЗІЙНИХ НОРМ У СФЕРІ ДЕЛІКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Мануїлова К.В.,
к.ю.н., доцент

кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті розглядається система колізійних норм, а також визначаються тенденції розвитку колізійного регулювання деліктних зобов'язань. Зазначається, що система колізійного регулювання цих правовідносин зазнала певну еволюцію: від наявності єдиного принципу, що встановлює вибір права при регулюванні деліктів, до розробки системи колізійних прив'язок, в основі яких був закладений принцип найбільшого захисту інтересів потерпілого.

Ключові слова: деліктні зобов'язання, заподіяння шкоди, колізійне регулювання, *lex loci delicti*, *lex loci damni infecti*, *lex fori*.

Manuilova K.V. / СИСТЕМА КОЛЛИЗИОННЫХ НОРМ В СФЕРЕ ДЕЛИКТНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ / Национальный университет «Одесская юридическая академия», Украина

В статье рассматривается система коллизионных норм, а также определяются тенденции развития коллизионного регулирования деликтных обязательств. Отмечается, что система коллизионного регулирования этих правоотношений претерпела определенную эволюцию: от наличия единого принципа, устанавливающего выбор права при регулировании деликтов, к разработке системы коллизионных привязок, в основе которых был заложен принцип наибольшей защиты интересов потерпевшего.

Ключевые слова: деликтные обязательства, причинение вреда, коллизионное регулирование, *lex loci delicti*, *lex loci damni infecti*, *lex fori*.

Manuilova K.V. / THE SYSTEM OF CONFLICT RULES IN THE TORT LIABILITY / National University "Odessa Law Academy".

The article deals with the system of conflict of laws rules, and identifies trends of development of conflict regulation on tort liabilities. It is noted that the system of legal regulation of these conflicts has undergone some evolution: the availability of a single principle that establishes a choice of law in tort regulation, to develop a system of conflicting bindings, based on the principle of protecting the interests of the affected person.

As you can see, the analysis of classical conflict bindings reveals their goal – intention to attach relationship to a specific place where the subject of these relationships or a legal fact is situated. The logic proceedings new methods of solving legal conflicts is to use the right anchor country with which relationship is most closely connected. This enables to take into account all the circumstances, assess applicable substantive law and achieve the most favorable and fair result.

Thus, the current approach is a growing rejection of the territorial reference of a certain element of relationship, such as the location of party, property, tort implementation (these circumstances may be irrelevant and not determinative), in favor of the legal order, to which relationship is tied as a whole.

Considered conflict bindings are common means of conflict solving of the tort liability. A manifestation of modern approaches combined application of *lex loci delicti* other conflict rules that refer to the law of nationality, place of residence of the parties, the place of registration of the vehicle and so on. These trends are observed in the development of foreign law, the international treaty practice and reflected in legislation and Ukraine. Moreover, this area is sometimes compared with the peculiar "ground", which tested new ways of the conflict regulation. So you need more detailed analysis of conflict regulation tort liabilities in order to determine patterns and trends of conflict regulation in this area.

Key words: tort liability, causing of harm, conflict regulation, *lex loci delicti*, *lex loci damni infecti*, *lex fori*.

Постановка проблеми. Зобов'язання із заподіяння шкоди, іменовані в низці правових систем деліктними, належать до найдавніших видів зобов'язань. Система колізійного регулювання цих правовідносин зазнала певну еволюцію: від наявності єдиного принципу, що встановлює

вибір права при регулюванні деліктів, до розробки системи колізійних прив'язок, в основі яких був закладений принцип найбільшого захисту інтересів потерпілого. Нові тенденції розвитку колізійного регулювання, якими відзначилась реформа міжнародного приватного права,